

АНОТАЦІЯ

Салаєв Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право (08 – Право). – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню загальнотеоретичних питань, а також специфіки адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, розкриттю його системи, виявленню проблем та пошуку шляхів вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Для всебічного та ґрунтовного вирішення поставленої наукової задачі та дослідницької мети сформована структура роботи, яка складається з зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Перший розділ роботи присвячений дослідженню теоретичних засад адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Для досягнення наукової мети автором з'ясовано сутність інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України. Виділено наступні істотні правові ознаки інформаційної безпеки у митній сфері: це якісний стан суспільних інформаційних правовідносин, що характеризується захищеністю життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, а також це взаємодія органів, підприємств, установ, організацій, фізичних та юридичних осіб, суб'єктів міжнародного права з метою його досягнення; є ціннісно орієнтованою категорією – охорона та захист інтересів, що складають значну особисту, суспільну або/та суспільну цінність у рамках інформаційних відносин; ґрунтується на вимогах чинного законодавства, у зв'язку з чим спрямована на забезпечення правового режиму вчинення правових дій з інформацією під час здійснення державної

митної справи; забезпечується за допомогою нормативно-правових, організаційних, матеріально-технічних засобів; є динамічною правовою категорією, оскільки передбачає постійне прогнозування, виявлення та знешкодження наявних внутрішніх чи зовнішніх загроз, є категорією публічного права, забезпечується за допомогою застосування методів адміністративного права у сфері реалізації владно-розпорядчих повноважень; потребує новітнього, якісного та гнучкого правового регулювання, використання особливих засобів захисту інформації, що відповідають вимогам часу. Надалі визначено правові засади формування та розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, які розподілено на міжнародні та національні. Останню, у свою чергу, класифіковано на адміністративно-правове забезпечення зовнішнього напрямку інформаційної безпеки у митній сфері та адміністративно-правове забезпечення внутрішнього напрямку інформаційної безпеки у митній сфері. З'ясування теоретичних засад досліджуваної проблематики завершено розкриттям загальної структури механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, який запропоновано розуміти як динамічну взаємопов'язану сукупність правових засобів, за допомогою яких нормативність адміністративно-правових норм реалізується в упорядкованих суспільних відносинах, досягається забезпечення охорони та захисту інтересів людини, суспільства та держави щодо належного збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження. Виділено та охарактеризовано нормативний, ціннісно-правовий, динамічний, результативний та гарантійний елементи механізму.

Другий розділ зосереджує науковий пошук на висвітленні адміністративно-правової характеристики системи забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Всебічно та детально проведено аналітичну роботу щодо з'ясування основних підходів до розуміння категорії

«об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» та відзначено, що вченими-адміністративістами не розроблено чіткого розуміння поняття об'єкта адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також відсутня як наукова, так і нормативно-правова, дефініція такої спеціальної категорії. Не визначено сутнісних ознак зазначеного поняття, не окреслено його зміст та обсяг, а також не відображено ту сукупність явищ об'єктивної реальності у взаємозв'язку їх елементів, які слід віднести до об'єкта адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. У зв'язку з таким станом наукового доробку та правового регулювання, запропоновано авторський підхід до тлумачення категорії «об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері», який передбачає три підходи до його розуміння: об'єктивний (інформація у фізичному її вимірі – документи, які є матеріальними носіями інформації у митній сфері, та об'єкти інформаційного впливу – людина, держава, суспільство, нація, юридична особа), ціннісний (сукупність внесених під охорону адміністративно-правового механізму приватних та публічних інтересів людини, суспільства та держави, які виникають та забезпечуються у ході збирання, використання, поширення та зберігання інформації під час здійснення державної митної справи) та функціональний (адміністративно-правові відносини, які виникають з приводу збору, використання та формування інформації у митній сфері, на забезпечення належного правового режиму створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження якої спрямоване функціонування адміністративно-правового механізму). Висвітлено особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, запропоновано розглядати відповідні рівні зазначених суб'єктів: рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять загально превентивний характер; рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять спеціальний характер,

спеціалізуються відповідно до сфери, наявні повноваження щодо застосування спеціальних засобів та заходів; рівень суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах; рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на відповідну адміністративно-територіальну одиницю; рівень суб'єктів, що здійснюють громадський контроль за забезпеченням інформаційної безпеки у митній сфері та окреслено систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Також охарактеризовано взаємозв'язки та взаємодію суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Відзначено, що взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері характеризується окремими недоліками, серед яких: неузгодженість, нескоординованість заходів та інших форм взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; законодавча невизначеність та несистемність з питань правового регулювання взаємодії суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; неналежна ініціативність митних органів як основного та спрямовуючого суб'єкта забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері у питаннях розробки та проведення заходів взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: відсутній план заходів щодо взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, жодним відомчим актом не визначено строки проведення взаємодії у окресленому напрямі, цілей такої взаємодії тощо; нерегульованість питання проведення громадського контролю у сфері забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Також значна увага присвячена аналізу адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері.

Робота виконана з аналітичним та критичним акцентом, спрямованим на виявлення існуючих недоліків адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та пошуку можливих способів їх

подолання. У зв'язку з наведеним, у останньому – третьому розділі зосереджується увага на визначенні основних проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

У роботі розкрито досвід зарубіжних країн щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, сформовано авторські пропозиції щодо подальшого удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, в тому числі, шляхом внесення змін до чинного законодавства та вжиття організаційно-правових та матеріально-технічних заходів.

Ключові слова: інформаційна безпека, митна сфера, об'єкти забезпечення інформаційної безпеки, суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки, механізм забезпечення інформаційної безпеки.